

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו.....1
- ב. שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד ציבור.....2
- ג. תלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגמא חד גברא בתרי ספרי איכא פגמא.....2
- ד. ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין אחת בענינו של יום ואחת של ראש חודש טבת ואחת של הנוכה.....4
- ה. ומברך עליה שמונה ברכות ... וחותרם בשומע תפלה.....4
- ו. כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים.....5
- ז. אם בבגדי בוץ קורא קדש ידיו ורגליו ... תמיד של בין הערבים.....6
- ח. קדש ידיו ורגליו ופשט ... הביאו לו בגדי לבן ולבש ... נכנס להוציא את הכף ואת המחתה ... הביאו לו בגדי זהב ... ונכנס להקטיר קטורת של בין הערבים, ולהטיב את הנרות וקדש ידיו ורגליו ופשט ... הביאו לו בגדי עצמו ולבש ומלוין אותו עד ביתו ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש.....6
- ט. פר העולה ושבעת כבשים עם תמיד של שחר היו קרבין שנאמר מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד ואחר כך עבודת היום.....7

דף ע.

הלכה למעשה

א. ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו

כמו שנתבאר לעיל דף סט: מדלגין בנביא מפרשה לחבירתה אפי' בשני ענינים, והוא שלא ישהה בדילוג בענין שיעמדו הציבור בשתיקה. ובתרי עשר מדלגים אפילו מנביא לנביא כגון מהושע לעובדיה, שהכל נחשב כספר אחד לענין זה כיון שהם קצרים.

אך כל זה אינו אלא אם מדלג לפי סדר המקראות, אך לא ידלג מסוף הספר לכיוון תחילתו, אפילו סמוכים זה לזה.

י"א שדוקא מביא לנביא אין מדלגין בזה אפילו בנביא של תרי עשר ואפילו בענין אחד, אבל בנביא אחד מדלגין מהסוף לכיוון ההתחלה, אם הם סמוכין ולא יצטרכו העבור לעמוד בשתיקה. אך דעת הרבה מהאחרונים שגם בנביא אחד אין לדלג למפרע כן עיקר. ובפמ"ג מצדד שבענין אחד, בנביא אחד, מותר לקרות למפרע.

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי מסכת יומא

ב. שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד ציבור

אין גוללין¹ ס"ת בצבור², מפני כבוד הצבור שצריכים לשבת ולשתוק עד שיסיימו.

אין להם אלא ס"ת אחד, והם צריכים לקרות בשני ענינים, גוללין, וידחה כבוד הצבור. ואין אומרים שמשום זה יקרא הפרשה של המפטיר בע"פ או בחומש שמן הסתם הצבור מוחלין על כבודם, כדי לקיים קריאת המפטיר כדן.

הוציאו ס"ת מארון הקודש, ושמו לב שאין זה הס"ת הגלול למקום הקריאה³, אפילו אם עד לא הניחוהו על הבימה, לא יחזירו הס"ת ויקחו אחרת, כי מאד חששו לפגמו של הס"ת, אלא ימחלו הציבור על טרחתם ויגללו ס"ת זה למקום הקריאה,

אולם אם נזכרו עוד לפני שהוציאו הס"ת מארון הקודש, אף שהיא כבר ביד המוציא, מותר להניחה ולקחת תחתיה ס"ת אחר שא"צ לגוללה.

וכל שכן אם הס"ת שהוציאו אינו כ"כ מהודר, ויש המהודרים יותר, שוב אין להחזירו לארון קודש כדי לקחת את המהודר יותר⁴.

ביום שקורין בב' ספרי תורה, ובטעות הניחו על הבימה בראשונה את הספר השני, אף שכבר פתחוהו, מותר לגללו ולהניח השני⁵, שהרי אח"כ שוב יפתחו ויקראו בס"ת זה, ואין כאן פגם.

ג. תלתא גברי בתלתא ספרי לינא פגמא חד גברא בתרי

ספרי אינא פגמא

¹ שו"ע ונו"כ שם סעי' ג

² ובשבת שקורין בשני ס"ת יכולין לגלול אחת בעוד שקוראין הראשונה ויותר טוב כמו שנוהגין עתה שגוללין ומחפשיין בעת שאומרים הקהל פסוקי דומרה, כדי שלא יבלבלו הקהל בעת קריאת התורה. מ"ב שם יג
³ בסידור יעב"ץ (ריש הל' קריה"ת) דן בזה ומביא שתי דעות ובמטה יהודה (למהר"י עייאש זצ"ל) סוס"י רפ"ב, וספר החיים (למהר"ח פלאני זצ"ל) סי' אות א', ושו"ת שלמת חיים סי' קי"ב בשם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, כה"ח סקי"ג, שו"ת יבי"א ח"ח סי' ט"ו אות ד'. ובשו"ת אנ"מ ח"ב סי' ל"ז הכריעו לחשוש לפגם הספר ואם אחד מהציבור עשה מעשה והורה להחזירה, באנ"מ שם כתב שיש להניח לו, דבמקפידים על טירחתם יכולים לסמוך על הדיעות הסוברים שיחזירוהו ויקחו אחר ודעביד כמר עביד וכו'. וע"ע אשל אברהם בוטשאטש שבציבור קמן שכולם יודעים ומבינים דהא שאין קוראין בס"ת שהוציאו הוא רק עקב טירחת הגלילה ולא עקב פגם הס"ת יש מקום להקל בזה, והכל לפי הענין.

⁴ בשו"ת אנ"מ שם מסתפק בזה, אך בשו"ת הר צבי ח"א סי' ס"ג מסיק בהחלט שלא להחזיר, ובשו"ת שבט הקהתי ח"א סי' פ"א מביא מס' חידושי מהר"ז ביננא הנדמ"ח מתלמיד המהר"ל להחמיר בזה, ומוסיף עוד דגם בעוד הספרי תורה מונחים בארון קודש אל יעבור על הראשונים ויקח ס"ת רחוקה מידו משום שהיא יותר מהודרת מן הקרובה. ולכן נכון שהגבאים יתנו תשומת לב לסידור הספרי תורה בארוה"ק כהוגן, אך ברור שהיינו דווקא בס"ת אשר אלא שאינו מהודר, אבל ס"ת עם חשש פסול בודאי מותר להניחה ולקחת כשירה תחתיה בכל ענין.

⁵ פמ"ג במ"ז סי' ק"מ סק"ד, וז"ל "בנתחלפו התורות ופתחו שניה, צריך לגוללה וליקח ראשונה תחלה, ולא אמרינן יגללו בשניה עד מקום ההוא, דאין גוללין בציבור". ביה"ל סי' תרפ"ד ד"ה ואם טעה בשם אחרונים

הַלְכַתָּא לְמַעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי מִסַּכְתַּת יוֹמָא

אין קורין⁶ לאדם אחד בשני ספרי תורה, בין בענין אחד ובין בשני ענינים משום שנראה כפוגם, ומטיל דופי בראשון של ראשון.

כגון בשבת ר"ח או ביום טוב אין אדם אחד עולה גם לשביעי של פרשת השבוע וגם למפטיר של ר"ח או יו"ט בספר אחר הנגלל מכבר ומוכן לאותו מקום⁷, אפילו אין שם אחר שיודע להפטיר, שנראה כמטיל דופי בס"ת ראשונה מפני שהיא חסרה או שאר פסול. אלא אם אין מישהו אחר להעלות, יגללו הס"ת ראשונה עד שיגיעו לשם.

ולכתחילה אין להעלות אדם אחד לשני עליות⁸ אפילו בספר אחד. שהרי "ברוב עם הדרת מלך". והדר הוא שיהיה ז' עולים בשבע עליות ולמפטיר עוד עולה. אולם אם אין מי שיודע לקרוא עולה, וכן בכל צורך אחר.

וכן בר"ח טבת שחל בחול⁹, שמוציאין ב' ספרים וקורין באחד ג' בשל ר"ח, ובשני קורא אחד בשל חנוכה. אם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח, אם לא הוציאו ספר ב' א"צ לקרות יותר.

ואפילו אם נזכרו בתחילת קריאת הרביעי אין לומר שרביעי עצמו יקרא בס"ת זו בשל חנוכה קודם שיחתום בפרשת ר"ח שהרי מדלג ואין מדלגין בתורה בשני ענינים כדלעיל אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ר"ח יחתום ויברך. אבל אם הוציאו ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנוכה.

אם רוצים לקרות למפטיר מהקראים שקודם האחרון יש מתירים¹⁰ שאין שייך פגם כשהפסיק בינתיים באיש אחר שהרי הוא עתה כקורא מחדש ויש אוסרים¹¹ משום חשש שמא יאמרו שרק עתה נודע פסולו של הספר ראשון ולכך קרא באחרת. והעיקר כדעה זו.

בשמחת תורה מותר לקרות לחתן בראשית ולחתן תורה מי שעלה כבר בס"ת ראשונה. אבל חתן תורה לא יקרא פרשת חתן בראשית, והטעם כיון דליכא הפסק ביניהם שייך פגם לס"ת הראשונה שיאמרו פסולה היתה, ולכן קורא מיד בשניה. וכ"ז באותה בהכ"נ אבל מי שקרא חתן תורה בבהכ"נ זו, ודאי שמותר לקרות חתן בראשית בבהכ"נ אחרת¹².

שני אנשים בשני ספרים או שלשה אנשים בשלשה ספרים, כגון ר"ח טבת שחל להיות בשבת, אין בו חשש משום פגם אפילו בענין אחד.

⁶ שו"ע ונו"כ שם ד

⁷ כדי שלא יצטרכו לנגלל בצבור את הספר ראשון וכנ"ל

⁸ רמ"א או"ח רפב ה ונו"כ

⁹ רמ"א ונו"כ או"ח תרפד סעיף ג

¹⁰ מ"א שם

¹¹ הב"ח אוסר וכן מצדד הא"ר לדינא

¹² משנה ברורה סימן תרסט ס"ק ב

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

ד. ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין אחת בענינו של יום ואחת של ראש חודש טבת ואחת של חנוכה

אם חל ר"ח טבת בשבת¹³, אין פוחתין משבעה קרואים, מוציאין ג' ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע, אם רוצים לקרות בפרשת השבוע ז' או יותר מן ז' גם כן מותר¹⁴, וכשגומר פרשת השבוע מניחין הס"ת הב' ואין אומרין קדיש, רק מגביהין הראשונה וגוללין אותה וקורא בשני עולה אחד בשל ר"ח שהוא תדיר ולכן קודם לשלש חנוכה, ומתחיל וביום השבת, ומניחין ספר תורה שלישי ואומרין קדיש, ומגביהין וגוללין השני, ובשלישי קורא מפטיר בשל חנוכה, ומפטיר ענין חנוכה שסיים בו "רני ושמחי".

הלכתא למשיחא

ה. ומברך עליה שמונה ברכות ... וחותרם בשומע תפלה

נתבאר לעיל דף סח: שבעת שהכהן הגדול קורא מברך לפניה "אשר בחר בנו" ולאחריה "אשר נתן לנו" כדרך שמברכין בבית הכנסת¹⁵,

ומוסיף לאחריה שבע ברכות ואלו הן – "רצה ה' אלהינו וכו' וחותרם – שאותך לבדך ביראה נעבוד".

"מודים אנהנו לך" וכו' – וחותרם "הטוב שמך ולך נאה להודות".

"סלח לנו אבינו כי חטאנו" וכו' וי"א¹⁶ שאינו אומר סלח וכו' אלא אומר "מוחל לעונותינו" (כמו שאנו אומרים בתפלתנו ביוה"כ). ולשתי הדעות חותרם – "בא"י מוחל עונות עמו ישראל ברחמים". הרי שלש ברכות כתקנן.

¹³ שו"ע ונו"כ או"ח תרפד סעיף ג

¹⁴ מ"ב שם ס"ק ט

¹⁵ רמב"ם שם הלכה יא

¹⁶ רש"י במשנה שם

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

ומברך על המקדש ברכה בפני עצמה יהיה עניינה שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו וחותרם בה – "בא"י שוכן בציון", וי"א¹⁷ שחותם – "ברוך אתה ה' הבוחר במקדש".

ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה עניינה שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך וחותרם בה – "בא"י הבוחר¹⁸ בישראל".

ומברך על הכהנים ברכה בפני עצמה עניינה שירצה המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם וחותרם בה – "בא"י מקדש הכהנים". וי"א¹⁹ "ברוך אתה ה' הבוחר בכהנים".

ואחר כך אומר תפלה ותחנה ורנה ובקשה כפי מה שהוא רגיל וחותרם – "הושע ה' עמך ישראל שעמך ישראל צריכין להושע בא"י שומע תפלה".

הלכה למעשה

ו. כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים

מנהג היה²⁰ בבית שני שאחר שקרא הכהן הגדול ביום הכפורים, הביאו העם ספרי תורה מבתיהם להראות יופיו של הספר לכל הנמצאים. ומכאן נלמד שמותר²¹ לטלטל ספר תורה מביתו לבית אחר, כדי להראות חזותו ויופיו לאחרים, לקיים מה שנאמר "זה אלי ואנוהו". וכן מותר לטלטל ספר תורה לבית המגיה כדי להגיהו, דכל שהוא לתיקון הספר תורה, ולכבודו, מותר.

¹⁷ דעת הרא"ש

¹⁸ ברא"ש הוסיף בעמו ישראל

¹⁹ דעת הרא"ש

²⁰ הרמב"ם לא הזכירו כלל.

²¹ כן כתב בתשובת גור אריה יהודה (סימן כד).. וע"ע בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא רביעאה סימן ב דף ג רע"ב) מה שכתב על מה שאמרו ביומא (ע א) ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו, וקורא בו, כדי להראות חזותו לרבים. וכן בסוטה (מא א) ומביא ספר תורה מתוך ביתו וקורא בו. וכל כך למה, כדי להראות חזותו לרבים, ואיך טלטלו הספר תורה, הרי מבואר בשלחן ערוך שבני אדם החבושים וכו' אין מביאים אצלם ספר תורה, אפילו בראש השנה וביום הכפורים, אף שהיא קריאה חיובית. וכתב שהיה מקום לומר כיון שזה מכבוד הספר תורה גופא להראות חזותו לרבים, מותר לטלטלו ממקום למקום, ושאינו הוצאת ספר תורה כדי לקרוא בו, מהוצאתו להראות את יופיו ונוי. אולם עיין שבו"ת ציץ אליעזר חלק יח סימן ו שיצא לחלק "דשל ציבור קביעא וקיימא במשכן כבודה המיוחד לה ולכן אין לטלטלה, אבל של יחיד עשויה בכונה מראש ע"מ לטלטלה עמו בכל מקום".

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

הלכתא למשיחא

ז. אם בנגדי בויז קורא קדש ידיו ורגליו ... תמיד של בין הערבים

לאחר שקרא הכהן הגדול בתורה ובירך הברכות כמבואר לעיל דף סח: אם קרא בבגדי לבן מקדש ופושט בגדי לבן²², ואם בבגדיו בגדי חול קרא אינו מקדש שכבר קדש ידיו ורגליו בפשטו בגדי הבויז²³, וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו, ועושה השעיר חטאת של מוסף היום הנעשה בחויז²⁴, שהוא מכלל קרבנות מוסף היום ומקריב אילו ואיל העם שנאמר ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם, ומקטיר האימורין של פר ושעיר הנשרפין²⁵, לרמב"ם ולרמב"ן²⁶ מקריב תמיד של בין הערבים. לרש"י ולרא"ש²⁷ מקריב תמיד של בין הערבים לאחר הוצאת הכף והמחתה להלן.

ח. קדש ידיו ורגליו ופשט ... הביאו לו בגדי לבן ולבש ... נכנס להוציא את הכף ואת המחתה ... הביאו לו בגדי

²² רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ד הלכה ב

²³ רא"ש סדר העבודה שם

²⁴ ולא השעיר דלה' שהוא שעיר חטאת של ב' השעירים שהוגרל עליהן שבשרו נשרף בבית הדשן ודמו נזרק לפניו ונקרא מה"ם פנימי

²⁵ ועיין ברא"ש שם "ואיכא למימר שגם אימורי פר ושעיר היו קריבין אחר הוצאת כף ומחתה כדי שנמעט ההפסקה בין עבודת היום ובין הוצאת כף ומחתה שהרי הם כתובים מיד אחר עבודת היום והיה ראוי לעשותן מיד אלא שאנו צריכין להקדים אילו ואיל העם לקיים חמש טבילות ועשרה קידושין דגמירי שצריך לעשות ביום הכפורים. הלכך כל מה שנוכל למעט ההפסק עדיף טפי".

²⁶ דעת הרמב"ם שם ועיין לחם משנה הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב הלכה ב דלרמב"ם יש ראיות והם דברי הירושלמי שהזכיר הרמב"ן ז"ל שם וסדר המשנה שאמרה נכנס להוציא את הכף ואח"כ נכנס להקטיר את הקטורת של בין הערבים דמשמע שהוא אחר המחתה. ועוד יש סיוע לרבינו ז"ל מר"ע דתוספתא שהזכירו שם ואח"כ אימורי חטאת ואח"כ תמיד של בין הערבים ולדברי רש"י ז"ל קשה דאין תמיד של בין הערבים אחר אימורי חטאת דכף ומחתה מפסיק. וכבר הרגיש רש"י ז"ל קושיא זו. ועוד סיוע לרבינו ז"ל מהמשנה שאמרה ושעיר הנעשה בחויז היו קריבין עם תמיד של בין הערבים ולרש"י ז"ל קשה דתמיד של בין הערבים לא היה קרב עמו שום דבר והתוס' ז"ל הקשו לרש"י קושיא זו ופירשו דאימורי חטאת היו קריבין עם תמיד של בין הערבים ודחקו הרבה בפירוש המשנה בדיבור המתחיל ואח"כ שעיר הנעשה בחויז. ולפירוש רבינו ז"ל ניהא דשעיר הנעשה בחויז ואימורי חטאת היו עם תמיד של בין הערבים ומפני שנסתייע רבינו ז"ל מכל זה אפשר שריחק אותה הברייתא שהזכרתי למעלה שמסייעת לרש"י ז"ל.

²⁷ הרא"ש שם ועיין לחם משנה שם "והאמת דלרש"י ז"ל מסייע לו הברייתא דבפ"ג (דף ל"ב) דקאמרה וחמש עבודות הן תמיד של שחר בבגדי זהב וכו' כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים בבגדי זהב ע"כ. הרי בהדיא הזכירו כף ומחתה ואח"כ תמיד של בין הערבים ועוד שאמרו שתמיד של בין הערבים עבודה מחולקת משמע כדברי רש"י ז"ל דתמיד של בין הערבים לחוד אחר כף ומחתה וזו היא הברייתא השנויה בת"כ שכתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה דמסייעא לרש"י ז"ל ובתורת כהנים מפורשת יותר"

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

זהב ... ונכנס להקטיר קטורת של בין הערבים, ולהטיב את הנרות וקדש ידיו ורגליו ופשוט ... הביאו לו בגדי עצמו ולבש ומלויין אותו עד ביתו ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש

אחר שהקטיר האימורין של פר ושעיר הנשרפין לרש"י ולרא"ש, ולרמב"ם והרמב"ן לאחר שהקריב לאחריהם תמיד של בין הערבים, מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב, וטובל ולובש בגדי לבן, ומקדש ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הכף ואת המחתה²⁸, ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש, לרא"ש מקריב עתה תמיד של בין הערביים ולכו"ע מקטיר קטרת של בין הערבים ומטיב את הנרות של בין הערבים כשאר הימים, ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו ויוצא לביתו וכל העם מלויין אותו עד ביתו, ויום טוב היה עושה על שיצא בשלום מן הקדש.

ט. פר העולה ושבעת כבשים עם תמיד של שחר היו קרבין שנאמר מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד ואחר כך עבודת היום

אחר תמיד של שחר²⁹ מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום, ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב, וטובל ולובש בגדי לבן ועושה עבודת היום.

²⁸ הוצאת הכף והמחתה בטבילה רביעית לכו"ע, דעת רש"י ותוס' דתמיד של בין הערבים היה בטבילה חמישית והוצאת כף ומחתה היה בטבילה רביעית אמנם דעת רבינו דתמיד של בין הערבים היה בטבילה ג' והוצאת כף ומחתה היה בטבילה רביעית ובאמת כן איתא בירושלמי פ"ז דיומא ה"ב א"ר יוחנן הכל מודים בהוצאת כף ומחתה שהוא לאחר תמיד של בין הערבים עכ"ל והובא ברמב"ן בפירושו על התורה וכתב שהברייתא דתו"כ היא אינו כן

²⁹ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ד הלכה א